

RECENT VOLKSTHEATER IN VLAANDEREN

Dina Van Berlaer-Hellemans, Marianne Van Kerkhoven, Luk Van den Dries (red.), *Het teater zoekt... Zoek het teater. Deel I Variaties op volksteater. Aspecten van het eigentijdse teater in Vlaanderen*, Brussel, 1986, 207 p. (Studiereeks van de Vrije Universiteit Brussel, Nieuwe serie nr. 25) (ISBN 90-70289-37-7).

In 1986, het tiende jaar van haar bestaan, publiceerde de Werkgroep Vormingstheater van de Vrije Universiteit Brussel *Het teater zoekt... Zoek het teater. Variaties op volksteater*, het eerste deel van een tweeluik over "Aspecten van het eigentijdse teater in Vlaanderen". Na *Blijf niet gelaten op de wonderen wachten* (1979), *Tot lering en vermaak : 9 manieren voor 10 jaar vormingstheater* (1980) en *Het politieke theater heeft je hart nodig* (1982) is dit de vierde uitgave van deze werkgroep, die de jongste tijd haar onderzoeksterrein in aanzienlijke mate heeft verruimd, een optie die uiteraard niet willekeurig genomen werd.

Theater is, zoals elke kunstvorm, voortdurend in beweging. Concreet betekent dit dat in het begin van de jaren tachtig de verworvenheden van het politieke theater langzamerhand begonnen door te sijpelen tot de "gevestigde toneelgroepen". Producties als *Wij betalen niet* en *Belgische Cirque Belge* en namen als Dario Fo en Arturo Corso zijn bijvoorbeeld terug te vinden in de toenmalige programmafolders van het Nederlands Toneel Gent. Bovendien evolueerden de vormingsgezelschappen "van maatschappij- (tot) ideologiekritiek" (p. II) of "van (neo)-marxistisch geïnspireerde ideologiekritiek (tot) een wetenschappelijk-semiotische analyse (van) liefst klassieke teksten" (p. II). Verder dienen het groeiende belang van performance en dans en de invloed daarvan op het theater te worden aangestipt.

Redenen genoeg dus om het gezichtsveld te verruimen. De bijdragen in het eerste boekdeel zijn weliswaar nog gericht op "de voortzetting en/of metamorfose van het maatschappijkritisch teater" (p. 1). Het voortbestaan

van zowel vormen als thema's van het vormingstheater komt aan bod in het eerste hoofdstuk, "In het kielzog van 1968". Aan de politieke farce en de commedia dell'arte, het volkstheater (met de grote spektakels) en het vrouwenstheater wordt een afzonderlijk artikel gewijd. Het is opvallend dat vijf van de elf besproken produkties door grote gezelschappen werden gebracht. Vorming blijft een ideaal : van bewustmaking is slechts zelden sprake. Veel belangstelling gaat uit naar relevantie en mogelijkheden van genres en vormen in de huidige maatschappij.

In het tweede hoofdstuk staat de "Duitse traditie" centraal. Een korte schets van het Duitse volkstoneel leert dat een aantal ogenschijnlijk conventionele burgerlijke drama's getuigen van een opvallend sociaal en politiek engagement. Speciale aandacht wordt besteed aan Odön von Horvath, Marieluise Fleisser en Franz Xaver Kroetz, van wie een aantal ook in Vlaanderen opgevoerde stukken worden geanalyseerd. "Sprache und Engagement in den Volksstücken von F.X. Kroetz" worden nog eens afzonderlijk belicht. Dan volgt een — uitermate boeiende — historische situering van het "misprezen genre" van het melodrama. De te sterke concentratie op de films van Rainer Werner Fassbinder, dé meester van het Duitse melodrama, doet echter vreemd aan in een studie over eigentijds Vlaams theater.

Bovenstaand overzicht maakt duidelijk hoe verscheiden de behandelde onderwerpen zijn. Zoals blijkt uit de inleiding zijn de redacteurs zich ten volle bewust van de beperkingen die dit soort tekstverzamelingen meebrengt : het blijft inderdaad bij sprokkelwerk. Aangezien veel artikels gebaseerd zijn op het werk van studenten in workshops en seminaries, kunnen moeilijk het ontbreken van "een eenheidsstandpunt" en "stilistische diversifikatie" vermeden worden. Dit is volkomen begrijpelijk en aanvaardbaar, maar toch moet het naar mijn mening mogelijk zijn een grotere eenvormigheid te bereiken. Dat de schrijfstijl sterke verschillen vertoont, hangt samen met het feit dat het om groepswork gaat. Het lijkt me echter goed uitvoerbaar om voor de structurering van de artikels een vast(er) schema op te leggen aan de verschillende werkgroepen. Herwerking hier en daar was niet overbodig geweest. Ook inhoudelijk kon dit in bepaalde gevallen tot verbetering hebben geleid. De samenhang tussen de paragrafen is niet altijd even logisch en duidelijk; vaak wordt plots iets geponeerd dat niet wordt

uitgewerkt en bijgevolg in het luchtledige blijft hangen. Zo worden op die manier in de paragraaf "Rudy Geldhof en de functie van het teater" een allegaartje van ideeën samengebracht, die op zichzelf niet oninteressant zijn, maar nogal verward overkomen.

Desondanks bevat deze bundel wel materiaal "waaruit geput kan worden wanneer de teaterontwikkelingen in Vlaanderen op een meer gestructureerde wijze te boek worden gesteld." (p.V). Het is daarom jammer dat een aantal auteurs bij het opstellen van hun kritische bijdragen over Vlaamse produkties, geen eigen visie op één van de opvoeringen hebben geformuleerd, maar zich enkel hebben gebaseerd op de uitgeschreven tekst en een aantal recensies, terwijl precies de voorstelling het vluchtigst is en in de mate van het mogelijke dient te worden "bewaard" voor de toekomst. Zeker in het geval van geëngageerd theater lijkt het mij riskant een oordeel te vellen over het al dan niet "werken" van een voorstelling, nagenoeg alleen op basis van de tekst. Ondanks de beperking en de soms storende verwardheden lossen de bijdragen in mindere of meerdere mate de verwachtingen in en reiken "enkele denkkaders aan waarbinnen op een andere dan anekdotische wijze over teater kan worden gedacht." (p.V)

Marianne Van Kerkhoven geeft in de tussentijdse balans "Bij wijze van besluit : impressies omtrent een teaterpraktijk. Vlaanderen 1985" een voorzichtige karakteristiek van de vernieuwingsbeweging en tekent een aantal lijnen en verbanden uit als overgang naar het tweede boekdeel, *Werken aan vernieuwing*, dat in een volgend nummer van *Documenta* zal worden besproken.

Martin DESLOOVERE